

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ Α΄ ΣΕΙΡΑΣ (2022-23)

Μάθημα: ΛΟΓΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Β΄ Λυκείου (κωδ. μαθήματος: Β073)

Σημείωση: Όπου «σ.» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Στ. Βιρβιδάκης, Βασίλης Καρασμάνης, Χαρ. Τουρνά, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Γενικού Λυκείου ΥΠΔΒΘ, Αθήνα, ΙΤΥΕ- «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» 2012 και όπου «σ.*» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Θεοδόσιος Ν. Πελεγρίνης, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Ενιαίου Λυκείου, ΥΕΠΘ-ΠΙ, Αθήνα, ΟΕΔΒ 2002

ΜΕΡΟΣ Α΄ (Μονάδες 2X10=20)

A1.

1. δ (σ. 85) [Μονάδες 2]
2. α (σ. 102) [Μονάδες 2]
3. γ (σ.* 48) [Μονάδες 2]
4. ε (σ. 79) [Μονάδες 2]
5. β (σ. 82) [Μονάδες 2]

A2.

- α. Σ (σ. 62) [Μονάδες 2]
- β. Λ (σ. 82 και σ.* 47) [Μονάδες 2]
- γ. Λ (σ.* 33) [Μονάδες 2]
- δ. Σ (σ. 94) [Μονάδες 2]
- ε. Σ (σ. 102) [Μονάδες 2]

ΜΕΡΟΣ Β΄ (Μονάδες 4X10=40)

B1. Σύμφωνα με τον Λοκ, δεν υπάρχουν έμφυτες ιδέες – δεν υπάρχουν μέσα μας δεδομένες έτοιμες αλήθειες. Οποιαδήποτε γνώση κατέχει ο άνθρωπος είναι επίκτητη. Τη στιγμή που η ψυχή γεννιέται δεν περιέχει τίποτα απολύτως, είναι ένα «κενό ερμάριο», ένα άγραφο χαρτί (*tabula rasa*). Όταν φτάσει η ώρα του θανάτου του, όμως, έχει γεμίσει από *ιδέες*, από πληροφορίες που, μέσω της εμπειρίας και των αισθήσεών του, συνέλεξε κατά τη διάρκεια της ζωής του. Στον νου αποτυπώνεται το υλικό της εξωτερικής και της εσωτερικής αίσθησης. (βλ. σ.* 45 και σ. 82) [Μονάδες 10]

B2. Ο σκεπτικός φιλόσοφος, μέσα από τα επιχειρήματά του, προσπαθεί να δείξει ότι για κάθε θέμα υπάρχουν δύο αντίθετες αλλά ισοδύναμες απόψεις και ότι, σε τελευταία ανάλυση, δεν μπορούμε να αποφασίσουμε ποια από τις δύο να προτιμήσουμε. Γι' αυτόν

τον λόγο οφείλουμε να «επέχουμε» απέναντι σε κάθε θεωρητική πεποίθηση που υποτίθεται ότι μας μιλάει για τη φύση της πραγματικότητας πέρα από τα φαινόμενα που παρουσιάζονται στις αισθήσεις μας: οφείλουμε δηλαδή να μην παίρνουμε θέση, να τηρούμε στάση ουδετερότητας απέναντι σε τέτοιες πεποιθήσεις. (βλ. σ. 61) [Μονάδες 10]

B3. Ο Καντ επιχείρησε να γεφυρώσει τον ορθολογισμό (ο οποίος εστιάζει στον αναγκαίο ρόλο των ορθολογικών μηχανισμών του νου) με τον εμπειρισμό (ο οποίος εστιάζει στο θεμελιώδες γεγονός της «εισροής» γνώσης μέσω των αισθήσεων). Σύμφωνα με τον Καντ, η εμπειρία προσφέρει το «υλικό» το οποίο θα επεξεργαστεί ο λόγος. Το υλικό αυτό δεν προσφέρεται, όμως, ως χαώδες σύνολο αισθητηριακών εντυπώσεων, αλλά ως *εποπτείες*, ως άμεσες, ενιαίες παραστάσεις. Επομένως, ο νους επεξεργάζεται και μορφοποιεί το υλικό που παραλαμβάνει. Έτσι, γνωρίζουμε τα πράγματα μόνο ως οργανωμένα από τον νου μας *φαινόμενα* και όχι όπως μπορεί να είναι πραγματικά *καθ'αυτά*. Η συνεργασία εμπειρίας και ορθού λόγου έχει εξασφαλιστεί, αφού οι *εποπτείες* – ως προϊόντα αντίληψης ήδη επεξεργασμένα – είναι πλέον προσιτές στη διαχείριση των νοητικών μας λειτουργιών. (βλ. σ. 84-85) [Μονάδες 10]

B4. Σύμφωνα με τους ορθολογιστές φιλοσόφους, η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τον ίδιο τον ορθό λόγο και τα βασικά της στοιχεία μπορούν να αναζητηθούν στον νου μας. Οι ορθολογιστές εστιάζουν στον αναγκαίο ρόλο των ορθολογικών μηχανισμών του νου. Η γνώση αυτή μπορεί να αποκληθεί *a priori* ή προ-εμπειρική, αφού φαίνεται να είναι δυνατή πριν ή ανεξάρτητα από οποιαδήποτε εμπειρία. Ένα παράδειγμα φιλόσοφου-ορθολογιστή είναι ο Ρενέ Ντεκάρτ. (βλ. σ. 79) [Μονάδες 10]

ΜΕΡΟΣ Γ΄ (Μονάδες 2Χ20=40)

Γενικές Οδηγίες

Γ1. Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν στα ακόλουθα σημεία:

(α) Ο εν λόγω Μύθος αναφέρεται σε ένα Σπήλαιο, κάτω από τη γη, όπου βρίσκονται άνθρωποι αλυσοδεμένοι με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να δουν μόνο τον απέναντί τους τοίχο. Πίσω τους είναι αναμμένη μία φωτιά, έτσι ώστε οτιδήποτε εκδηλώνεται πίσω από την πλάτη τους να εμφανίζεται ως σκιά στον απέναντί τους τοίχο. Οι άνθρωποι αυτοί, καθώς σε ολόκληρη τη ζωή τους έχουν δει μόνο τις σκιές των πραγμάτων, έχουν την εντύπωση ότι οι σκιές που βλέπουν είναι τα ίδια τα πράγματα. Εάν κάποιος από τους αλυσοδεμένους καταφέρει να ανέβει πάνω στη γη, θα αντιληφθεί την πλάνη στην οποία ζούσε. (βλ. σ.* 28) [Μονάδες 5]

(β) Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν σε δύο (2) από τα ακόλουθα σημεία:

(i) Δεσμώτες: συμβολίζουν τους ανθρώπους που ζουν στον αισθητό κόσμο και είναι παραδομένοι στις αισθήσεις. Βλέπουν τις σκιές των πραγμάτων και έχουν την εντύπωση ότι βλέπουν τα ίδια τα πράγματα. Έχουν εθιστεί στις απατηλές παραστάσεις των αισθητών πραγμάτων, χωρίς να το ξέρουν. Σε καμία περίπτωση δεν αντιλαμβάνονται ότι οι ιδέες είναι τα αληθινά όντα.

(ii) Έξω κόσμος: συμβολίζει τον κόσμο των ιδεών (που είναι αιώνιος και αμετάβλητος), ο οποίος προσεγγίζεται με τον νου. Σε αυτόν τον κόσμο ανήκουν οι άνθρωποι που έχουν καταφέρει, μέσα από τον αγώνα τους, να απεμπλακούν από τις αισθήσεις και από την οποιαδήποτε πλάνη και γνωρίζουν πλέον την αλήθεια.

(iii) Απελευθερωμένος δεσμώτης: συμβολίζει τον ίδιο τον φιλόσοφο, ο οποίος έχει απεμπλακεί από τις αισθήσεις και από την οποιαδήποτε πλάνη και γνωρίζει πλέον την αλήθεια. (βλ. σ.* 28) [Μονάδες 10]

(γ) Το μήνυμα του Μύθου του Σπηλαίου είναι διαχρονικό, αφού αφορά στον κάθε άνθρωπο κάθε εποχής. Παντού και πάντοτε υπήρχαν (και θα υπάρχουν όπως φαίνεται) δεσμώτες, άνθρωποι δέσμιοι, που χωρίς να το αντιλαμβάνονται ζουν μέσα στο ψέμα, την πλάνη, δέχονται αδιαμαρτύρητα και παθητικά τα πάντα, χωρίς να αμφισβητούν και χωρίς να σκέφτονται. Ως αποτέλεσμα αυτού, δεν κατορθώνουν να φθάσουν στην αλήθεια.

[Μονάδες 5]

Γ2. Οι μαθητές/τριες οφείλουν να αναφερθούν στα ακόλουθα σημεία:

(α) Σύμφωνα με τον Ντεκάρτ, η οικοδόμηση της γνώσης οφείλει να στηριχθεί στις πεπαιωθήσεις εκείνες που ο ορθός λόγος έχει θωρακίσει τόσο ισχυρά, ώστε τίποτα απολύτως να μην μπορεί να τις κλονίσει. Για να μπορέσουμε να εντοπίσουμε τέτοιου είδους πεπαιωθήσεις θα πρέπει να εφαρμόσουμε τη μέθοδο της συστηματικής αμφιβολίας: μας καλεί, δηλαδή, να διανύσουμε το πλήρες φάσμα των πεπαιωτήσεών μας και να επιλέξουμε, στο τέλος της διαδικασίας, αυτές για τις οποίες στάθηκε αδύνατον να αμφιβάλλουμε. Ο Ντεκάρτ επικαλείται τα κριτήρια της *σαφήνειας* και της *ευκρίνειας*, χαρακτηριστικά που συνοδεύουν πάντα τις αληθείς ιδέες μας και τις καθιστούν *εναργείς*. Οι βασικές μας ιδέες έχουν εμφυτευθεί στον νου μας από τον Θεό και τις συλλαμβάνουμε ενορατικά και άμεσα, χωρίς να χρειάζεται να ακολουθήσουμε κάποια συλλογιστική διαδικασία. (βλ. σ. 79-80 και σ.* 36-41) [Μονάδες 10]

(β) Σε αυτό το σημείο οι μαθητές/τριες καλούνται να υποστηρίξουν εάν συμφωνούν με τη θεωρία του Ντεκάρτ. Είναι πιθανό οι μαθητές/τριες να υποστηρίξουν ότι υπό μίαν έννοια συμφωνούν και υπό μίαν άλλη έννοια διαφωνούν. Μία τέτοια απάντηση μπορεί να εκληφθεί ορθή, εφόσον ο/η μαθητής/τρια θα έχει αναπτύξει τη δική του/της δομημένη επιχειρηματολογία. [Μονάδες 10]